

ALEKSANDRA KLIMKIEWICZ
Uniwersytet Gdański

I Międzynarodowa Konferencja Naukowa
Mowa – człowiek – świat: perswazja językowa w różnych dyskursach,
Gdańsk, 19–20 maja 2016 roku

W dniach 19–20 maja 2016 r. na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego odbyła się I Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Mowa – człowiek – świat: perswazja językowa w różnych dyskursach*. Organizatorem konferencji była Katedra Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Gdańskiego. Patronat Honorowy nad konferencją sprawował Prezydent Miasta Gdańska Paweł Adamowicz.

Biorąc pod uwagę konieczność studiów nad mechanizmami perswazji w dyskursie publicznym, organizatorzy za cel konferencji postawili sobie stworzenie nowego forum wymiany myśli pomiędzy naukowcami, których badania (z zakresu językoznawstwa, erystyki, psycho- i socjolingwistyki, psychologii społecznej, socjologii, prawa, marketingu i innych) mogą przyczynić się do zgłębienia wiedzy o sposobach oddziaływania językowego w różnych typach dyskursu: politycznym, medialnym, religijnym czy dydaktycznym, zarówno w przestrzeni komunikacji narodowej, jak i międzykulturowej. Jako *novum* projektu wskazano wielokierunkową analizę problemów związanych z ustaleniem mentalnego powinowactwa użytkowników różnych języków w szerokim opracowaniu interdyscyplinarnym.

W konferencji udział wzięli polscy i zagraniczni językoznawcy, literaturoznawcy, psychologodzy, socjolodzy i specjaliści z innych dziedzin naukowych. Polskę reprezentowali uczeni z takich ośrodków jak Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Łódzki i in.

Wśród zagranicznych uczestników goszczono naukowców z Rosji (Moskwa, Stawropol, Petersburg, Niżnyj Nowgorod), Kazachstanu (Aktobe), Ukrainy (Odessa, Kijów), Białorusi (Grodno, Witebsk), Litwy (Wilno) i in.

Konferencję otworzył Dziekan Wydziału Filologicznego dr hab. Andrzej Ceynowa, prof. UG, który powitał zgromadzonych gości. W swoim wystą-

pieniu zwrócił uwagę na aktualność i zasadność prowadzenia badań naukowych w zakresie problematyki podejmowanej na konferencji, podkreślił rangę kontekstu społeczno-kulturowego zjawisk perswazyjnych oraz znaczenie rozumienia przez odbiorców procesów manipulacji językowej w różnych formach komunikacji.

Ze słowem powitalnym do gości konferencji zwróciły się Dyrektor Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej dr Katarzyna Arciszewska i Kierownik Katedry Pragmatyki Komunikacji i Akwizycji Języka dr hab. Żanna Śładkiewicz, prof. UG.

Seesję plenarną rozpoczęła dr hab. Dorota Dziewanowska, prof. Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie wykładem *Jak obronić się przed oddziaływaniem manipulacyjnym i jak zjednać sobie sobie ludzi?*, w którym omówiła techniki wywierania wpływu i podjęła próbę znalezienia skutecznych metod obrony przed manipulacjami. W swoim wystąpieniu przedstawiła wybrane techniki radzenia sobie z wywieraniem na człowieka wpływem (asertywność, habituacja, instynkt hamowania agresji i empatia, samoocena, pozorna zgoda i uprzejmość itp.).

W wystąpieniu zatytułowanym *Perswazja w internetowych serwisach informacyjnych: zjawisko kartowania informacji* prof. zw. dr hab. Aleksander Kiklewicz z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie przedstawił zjawisko perswazji w internetowych serwisach informacyjnych, realizowane poprzez kartowanie informacji, jej porcjowanie i stopniowe przybliżanie przy zastosowaniu kolejnych kart. Prelegent zaprezentował działanie mechanizmu kształtowania semantyki aksjologicznej oparte na trzypoziomowym modelu przepływu informacji w mediach.

Profesor Michaił Iljin z Narodowego Uniwersytetu Badawczego „Wyższej Szkoły Ekonomiki” w Moskwie w prezentacji *Создание новых государств: убедительность перформативных высказываний и эффективность перформативных актов* omówił wyniki badań dotyczących związku między wypowiedziami performatywnymi i aktami politycznymi. Ważnym aspektem takiej relacji, jak zaznaczył, jest skala wydarzenia: pojedynczy moment komunikacji, szersze intersubiektywne działanie polityczne i status wydarzenia historycznego. W takich relacjach, konstatował prof. Iljin, szczególną uwagę zwracać należy na wiarygodność odpowiednich dokumentów oraz skuteczność działań politycznych.

Problem manipulacji politycznej w komunikacji medialnej zreferowała dr Urszula Patocka-Sigłowy z Uniwersytetu Gdańskiego w wystąpieniu *Gorąca linia Władimira Putina — prezydent w ogniu pytań obywateli*. Określiła telekonferencję jako charakterystyczną dla rosyjskiej kultury politycznej formę komunikatu politycznego, w której głowa państwa odgrywa rozmaite role, pokazuje się takim, jakim chcą go widzieć obywatele. Wciela się w rolę gospodarza, dobrego doradcy, amanta, ojca narodu, eksperta, co pozwala mu budować swoją potęgę, wizerunek (nie tylko medialny) i popularność.

Konferencję podzielono na kilka bloków tematycznych inicjujących dys-

kusje nad argumentacją i manipulacją w komunikacji prywatnej i publicznej, typologią i hierarchią gatunków perswazyjnych, taktyczno-strategicznym planowaniem wypowiedzi, współdziałaniem nadawcy i odbiorcy w procesie komunikacji, specyfice oddziaływania językowego w dyskursie politycznym, medialnym, religijnym i dydaktycznym. W pierwszym dniu konferencji obradowano w trzech sekcjach: *Dyskurs medialny*, *Dyskurs polityczny*, *Dyskurs specjalistyczny*.

W sekcji zatytułowanej *Dyskurs medialny* rezultaty swoich badań zaprezentowali prelegenci z Uniwersytetu Wileńskiego: prof. Danute Balšajyte *В эфире «Русское радио Балтия»: особенности текстов новостного блока*, dr Wiktoria Makarowa *Особенности аргументации в современном российском медиадискурсе (на материале текстов о новых и потенциальных членах Евросоюза)*, dr Anastasija Bełowodska-ja *«Путин» как медиамем: к вопросу о механизмах конструирования медиаобразов*. Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie reprezentowali w tej sekcji: dr hab. Lesława Korenowska, prof. UP, która wygłosiła referat pod tytułem: *Языковая игра как средство персуазии (на примере фильма «Бесславные ублюдки» К. Тарантино)* i dr Mirosław Warcholek, przedmiotem wystąpienia którego była *Perswazja językowa w mediach*. Dr hab. Żanna Śładkiewicz prof. Uniwersytetu Gdańskiego wygłosiła referat na temat *ВЕЖЛИВЫЕ ЛЮДИ: к вопросу о концепте и контексте*. Prof. Tatiana Kuznecowa z Narodowego Uniwersytetu Akademii Prawniczej w Odessie w swoim wystąpieniu scharakteryzowała na materiale ukraińskich mediów specyfikę kreowania wizerunku wroga („язык вражды”) we współczesnej przestrzeni informacyjnej. Uniwersytet Warszawski reprezentowała dr Joanna Wasiluk, która omówiła środki perswazji językowej stosowane w polemice prasowej (na przykładzie gazety „Известия”) oraz mgr Jerzy Białomyzy, który zreferował treści presuponowane i implikowane za pomocą danych liczbowych służących jako argument z wypowiedziach polskich polityków. Dr Krystyna Ratajczyk z Uniwersytetu Łódzkiego przedstawiła zjawisko kontaminacji w nagłówkach prasowych jako narzędzie manipulacji (na przykładzie języka polskiego i rosyjskiego).

Obrazy w sekcji „Dyskurs polityczny” rozpoczęło wystąpienie dr hab. Jakuba Sadowskiego prof. Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie poświęcone znakom dyskursu oficjalnego w kinematografii pierestrojki. Dr Piotr Zemszał z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przedłożył uwadze audytorium referat *Relacje WŁADZA — ARTYSTA w sowieckim ideologicznym subdyskursie o kulturze w latach 1953–1957*. Dr Jolanta Jóźwiak z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy zaprezentowała *„Gwiezdne wojny” w komunikacji marketingowej i dyskursie politycznym*. Uniwersytet Śląski reprezentowały dr Ewa Kapela z referatem *Воздействующий потенциал стратегии самооценки в политическом интервью* i dr Izabela Nowak, która przedstawiła realizację funkcji perswa-

zyjnej w wystąpieniach publicznych polityków (na materiale tekstów orędzia noworocznego Prezydentów Federacji Rosyjskiej i Rzeczypospolitej Polskiej). Zaś mgr Marta Noińska z Uniwersytetu Gdańskiego scharakteryzowała rolę elementów niewerbalnych w gatunku noworocznego orędzia głowy państwa na materiale wybranych polskich, rosyjskich i niemieckich przemówień.

W sekcji *Dyskurs specjalistyczny* rezultaty badań jako pierwsza przedstawiła dr hab. Jolanta Lubocha-Kruglik prof. Uniwersytetu Śląskiego w wystąpieniu poświęconym strategiom komunikacyjnym w dyskursie prawniczym. Prof. zw. dr hab. Stanisław Puppel z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przekazał swoje uwagi w sprawie kodu kulturowego w perspektywie ekolingwistycznej. Przedmiotem wystąpienia dr hab. Zoi Nowożenowej prof. Uniwersytetu Gdańskiego były językowe strategie i taktyki w dyskursie ezoterycznym. Uniwersytet Gdański w sekcji *Dyskursu specjalistycznego* reprezentowali także dr Magdalena Bielenia-Grajewska (*Perswazja językowa w dyskursie ekonomicznym*), dr Elżbieta Pietraś (*Политика лингвистической безопасности РФ*), mgr Adam Konopka (*Kształtownie islamofobii w dyskursie. Krytyczna analiza polskiego prawniczego dyskursu prasowego*) oraz mgr Beata Ramczykowska (*Jak Kościół widzi Kościół – perswazja we współczesnym dyskursie kaznodziej-skim*). Mgr Lucyna Kościelniak z Uniwersytetu Wrocławskiego przedstawiła referat zatytułowany *Analiza pojęć etycznych w polskim języku Migowym – na przykładzie kazań rzymsko-katolickich*. Mgr Anna Goc z Uniwersytetu Jagiellońskiego zaprezentowała techniki perswazji językowej w mediach na przykładzie artykułów o egzorcystach.

W drugim dniu konferencji obrady toczyły się w sekcjach *Dyskurs literacki* i *Dyskurs językowy, naukowy, kulturoznawczy*.

W sekcji *Dyskurs literacki* dr Iryna Durkalewicz z Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Pigoń w Krośnie przedstawiła referat *Duchowość osobowości przez pryzmat małych narracji*, a dr Elena Gudzenko z Kijowskiego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki *Крптика или прокыпорскуй доннос?*, w którym przybliżyła dramaturgię ukraińskiego pisarza Nikołaja Kulisza, jego sprzeciw wobec usiłowań ideologizacji literatury ukraińskiej przez władze radzieckie.

Prace sekcji *Dyskurs językowy, naukowy, kulturoznawczy* rozpoczęła dr hab. Oksana Małyś z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, prezentując wystąpienie *Персуазивная функция комиссивных жанров*. Dr Adam Jaskólski z Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu wygłosił referat poświęcony istocie manipulacji językowej i problemom z jej identyfikacją, dr Jerzy Świątek z Uniwersytetu Jagiellońskiego omówił kognitywny wymiar perswazji społecznej. Z kolei dr Lada Owczinnikowa z Wojskowej Akademii Morskiej w Kaliningradzie we współautorstwie z dr Joanną Mampe z Uniwersytetu Gdańskiego zaprezentowały *Речевые средства формирования патриотизма у обучающихся*. Dr Aleksandra Klimkiewicz z Uniwersytetu Gdańskiego przedstawiła wyniki badań na temat manipulacji językowej

w edukacji akademickiej.

W konferencji zaoczny udział wzięli: prof. zw. dr hab. Tetiana Kosmeda, dr hab., Andrzej Narloch, prof. UAM, dr Łukasz Małecki z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, prof. Walentyna Masłowa i dr Anton Ławicki z Witebskiego Państwowego Uniwersytetu im. P. Marszerowa, prof. Klara Sztajn i prof. Denis Petrenko ze Stawropolskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego, prof. Elena Marinowa z Państwowego Uniwersytetu im. N. Łobaczewskiego w Niżnym Nowgorodzie, dr Assel Shetijewa z Regionalnego Państwowego Uniwersytetu im. K. Żubanowa w Aktobe, dr Ewa Białek z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, dr Kamila Miłkowska-Samul z SWPS Uniwersytetu Humanistyczno-Społecznego w Warszawie, dr Elena Kosarewa z Petersburskiego Uniwersytetu Państwowego, dr Natalia Kutuz z Narodowego Uniwersytetu im. I. Miecznikowa w Odessie i dr Irina Samojłowa z Grodzieńskiego Państwowego Uniwersytetu im. Janki Kupały.

Podsumowaniem prac konferencji stało się sformułowanie przez jej uczestników postulatów systematycznego pogłębienia badań nad manipulacją i perswazją językową w różnych dyskursach. Badania prowadzone w tym zakresie i ich rezultaty powinny pomóc w zrozumieniu mechanizmów, stosowanych strategii i taktyk szeroko pojętego oddziaływania perswazyjnego w rozmaitych sferach komunikacji. Ponadto zwrócono uwagę na kwestię potrzeby popularyzacji wiedzy na temat zjawiska manipulacji i perswazji językowej w kontekście społeczno-kulturowym.

Zwieńczeniem konferencji będzie recenzowana dwutomowa publikacja o charakterze monograficznym zawierająca wystąpienia uczestników. Kolejna edycja konferencji została zaplanowana na rok 2018.

BARTŁOMIEJ KOPCZACKI
Uniwersytet Śląski

Seminarium
Praktyki postkolonialne w literaturze rosyjskiej
Uniwersytet Śląski, Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej,
23 maja 2016 roku

W dniu 13 maja 2016 roku odbyło się seminarium naukowe zatytułowane *Praktyki postkolonialne w literaturze rosyjskiej*. Inicjatorem tego spotkania był dr hab. Andrzej Polak. Zostało ono zorganizowane przez Zakład Historii Literatury Rosyjskiej Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej UŚ w Sosnowcu oraz Polskie Towarzystwo Rusycystyczne. Zainaugurowało planowany cykl regularnych spotkań zatytułowanych „Rusycystyczne Seminarium Literackie”. Obok badaczy z kilku polskich ośrodków akademickich specjalnym gościem spotkania była prof. Natalia Pylypiuk z University of

Alberta w Edmonton w Kanadzie.

Uczestnicy seminarium stanęli przed dużym wyzwaniem, ponieważ badania dotyczące Rosji i obszaru post-radzieckiego są obszarem, na którym krzyżują się dyskurs postimperialny, neoimperialny i właśnie postkolonialny. Można odnieść wrażenie, że zachodzi tu zjawisko przemieszania pojęć, którymi operuje się, prowadząc badania w nurcie myślenia postkolonialnego oraz niejednorodności przedmiotu badań, co powoduje spore trudności przy opisywaniu i badaniu tej przestrzeni. Brak zwartego i podzielanego przez większość badaczy systemu pojęć jest spowodowany ogromnym zróżnicowaniem kultur i bytów politycznych, w odniesieniu do których diagnozowane są rosyjskie praktyki kolonialne, oraz sporem wokół statusu Rosji jako państwa stosującego tego rodzaju praktyki. O złożoności problemu świadczy zróżnicowanie tematyczne wygłoszonych i dyskutowanych referatów.

Wystąpienia prof. Andrzeja de Lazariego *Tożsamość Rosjan po aneksji Krymu* oraz „*Car rosyjskich snów*”. *Wizerunek Władimira Putina w twórczości Wiktora Jerofiejewa i Siergieja Jolkina* pokazały, że rosyjska polityka (w tym przedsięwzięcia kolonialne) są uwarunkowane sytuacją wewnętrzną i poglądami większości rosyjskiego społeczeństwa. Myślenie imperialne czy kolonialne (kolonizujące) nie jest obce sporej części Rosjan. Kwestia Krymu czy Donbasu pokazała, że myślenie w kategoriach odzyskania dawnych ziem (kolonii?) jest niezwykle silne. Polityka prezydenta Putina jest tym przypadkiem egzemplifikacją poglądów znacznej części narodu rosyjskiego. W dyskusji pojawił się także wątek zdefiniowania pojęcia naród rosyjski: czy w zamysle Kremla ma nim być wspólnota obywateli, czy wspólnota kulturowa. Ma to nie miały wpływ na badania postkolonialne, ponieważ są one w znacznej mierze oparte na rozpoznawaniu relacji kulturowej między podmiotem kolonizującym i kolonizowanym.

Złożoną sytuację w literaturze ukraińskiej przedstawiła prof. UW r, dr hab. Agnieszka Matusiak w referacie *Międzyrzecze kultur, czyli współczesna rosyjskojęzyczna literatura ukraińska jako „kolonialna rana”*. Prelegentka starała się opisać skomplikowane relacje pomiędzy twórcami ukraińskojęzycznymi i rosyjskojęzycznymi na Ukrainie. „Kolonialna rana” w literaturze ukraińskiej jest „[...] hybrydowym splotem kulturowego dziedzictwa kolonizatorów i kolonizowanych; tożsamości, która nie usiłuje zniwelować owych sprzeczności bądź na siłę ich zhomogenizować, lecz zachowując je, nadać im wymiar inspirującej dekolonialnej strategii emancypacyjnej” — konstatuje autorka.

Przykładem tego, że opisując daną przestrzeń, dowiadujemy się więcej o nas samych niż o niej, było wystąpienie mgr Joanny Jastrzębskiej zatytułowane *Czy interpretacyjna „zemsta” trwa? Rosja w polskiej prozie podróżniczo-reportażowej ostatnich lat*. Okazuje się, że proza podróżniczo-reportażowa tylko z pozoru stanowi obiektywne źródło poznania rzeczywistości. Badając opisy rosyjskiej przestrzeni geograficzno-kulturowej przedstawione przez Wacława Radziwinowicza (*Crème de la Kreml. 172 opowieści o Rosji*),

Jakuba Rybickiego (*Po Bajkale. Rowerem przez Syberię*) i Michała Książka (*Jakuck. Słownik miejsca*), autorka pokazuje, że to, co w tych utworach podawane jest jako poznawanie, w istocie jest przesiąknięte myśleniem kolonizującym. Polskie doświadczenie Rosji jest w tym przypadku szczególne: składa się na nie głęboko zakorzenione w mentalności poczucie wyższości wobec „Wschodu” oraz kompleks dawnego subalterna wobec potężnego mocarstwa.

W centrum uwagi referentów znalazła się tematyka kaukaska. Kolejne wystąpienia dotyczyły bowiem złożonych relacji pomiędzy Rosją a Gruzją (dr hab. Elżbieta Tyszkowska-Kasprzak (*Postimperialny dyskurs w prozie Wasilija Dimowa*) oraz Rosją a Armenią (prof. US dr hab. Izabela Kowalska-Paszt *Literackie zapiski z podróży do „kolonii”? Osip Mandelsztam „Podróż do Armenii”, Wasilij Grossman „Niech wam się dobrze wiedzie”, Jurij Karabczijewskij „Tęsknota za Armenią”, dr Bartosz Gołąbek *Sowiecka Armenia Wasilija Grossmana. Wokół geopoetyki socrealizmu*). W rozważaniach nad Armenią uderza wspólnota losów Mandelsztama, Grossmana i Karabczijewskiego: wszyscy trzej pisali o niej, przebywali w niej, gdy narastały w ich życiu problemy związane z realizacją planów zawodowych. Armenia stanowi tło ich rozmyślań o świecie i naturze człowieka. Niezależnie od wyraźnie podkreślanych na powierzchni tekstów intencji zmierzającej do gloryfikacji opisywanych krain, pisarze ci wpisują się do pewnego stopnia w opisywanych utworach w kanony pisarstwa kolonialnego.*

W wystąpieniu *Dekonstrukcja Imperium. „Asan” Władimira Makanina* dr hab. Andrzej Polak udowodnił, że utwór Makanina można odczytywać nie tylko jako obraz wojny w Czeczenii, ale także jako projekcję klęski rosyjskiego projektu kolonialnego na Kaukazie (którego początek można umiejscowić w XIX wieku i zauważyć jego przełożenie na literaturę, poczynając choćby od twórczości Puszkina i Lermontowa). W trakcie dyskusji nad przedstawionymi tezami często wychodziły na jaw trudne do wyjaśnienia różnice w postrzeganiu narodów Kaukazu (inaczej Rosjanie postrzegają Gruzinów, inaczej Ormian) oraz wpływ wydarzeń politycznych na zmianę światopoglądu pisarzy. Sugestywnym przykładem są tu kolejne utwory Wasilija Dimowa — w utworach opublikowanych przed konfliktem z Gruzją w 2008 roku był on zafascynowany narodem gruzińskim, w utworach późniejszych zmienił natomiast radykalnie swoją ocenę.

Na zakończenie seminarium wystąpiła dr Justyna Pisarska z referatem zatytułowanym *Rosyjska tożsamość postkolonialna. Imperium-subalterm w eurocentrycznym świecie*. Omawiając tezy wydanej pod koniec 2015 roku książki Wiaczesława Morozowa *Russia's Postcolonial Identity. A subaltern Empire in a Eurocentric World*, dr Pisarska pokazała skalę problemu tożsamości narodu i państwa rosyjskiego, dla którego, w projekcie wygranego w zimnej wojnie Zachodu, przewidziana jest rola subalterna mającego przyjąć liberalne rozwiązania ustrojowe i kulturowe. Dla Rosji jest to sytuacja nie do przyjęcia. Odpowiedzią na ten rzekomy dyktat Zachodu jest — według Morozowa — zwrot elit kremlowskich w stronę paleokonserwatyizmu, nakie-

SPRAWOZDANIA

rowanego na tzw. tradycyjne wartości i duchowość, wobec demoliberalnego „kolonialnego” dyskursu Zachodu.

Sosnowieckie seminarium wykazało, że tak jak nie ma jednego oblicza rosyjskiego kolonializmu, nie ma też możliwości zbudowania jednorodnego jego obrazu w badaniach postkolonialnych. Nie można jednoznacznie zdefiniować rosyjskiego stosunku do Innego/Obcego. Nie istnieje też jeden język, w którym mówi się o „rosyjskiej” odmianie tego procesu. Referaty i dyskusja nad zawartymi w nich tezami pozwala na rozszerzenie optyki badawczej oraz na uwzględnienie wielu czynników, które mają wpływ na kształtowanie myślenia o obszarze rosyjskim i postradzieckim. Być może prawdą jest to, co mówi rosyjska uczona Madina Tłostanowa, że do obszaru postradzieckiego nie można zastosować narzędzi teorii postkolonialnej wprost i istnieje potrzeba stworzenia nowego języka, za pomocą którego opisze się złożonych relacje pomiędzy narodami zamieszkującymi przestrzeń od Bugu do Morza Ochockiego.

ARTUR CZAPIGA

Uniwersytet Rzeszowski

V Międzynarodowe Sympozjum Lingwistyczne *Emocje w językach i kulturach świata*

W dniach 8–11 czerwca 2016 roku miało miejsce zorganizowane przez Instytut Filologii Słowiańskiej Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego V Międzynarodowe Sympozjum Lingwistyczne — *Emocje w językach i kulturach świata*. Przewodniczącą Komitetu Organizacyjnego była prof. dr hab. Ewa Komorowska, Dziekan Wydziału Filologicznego. W spotkaniu wzięli udział naukowcy z sześciu krajów (z Niemiec, Norwegii, Polski, Rosji, Szwecji i Ukrainy), a wystąpienia obejmowały wieloaspektową analizę tytułowego zagadnienia, prezentowały szerokie spektrum badanych problemów i różnorodność metod wykorzystywanych w opisie poszczególnych języków i kultur. Referaty były wygłaszane w języku angielskim, hiszpańskim, niemieckim, norweskim, polskim oraz rosyjskim.

Po uroczystej inauguracji, która miała miejsce w Willi West Ende w Szczecinie, uczestnicy przejechali do Pobierowa. Obrady plenarne rozpoczęło wystąpienie dr hab. Marii Papierz, prof. UJ (Kraków, Polska), która przedstawiła wyniki analizy sposobów wyrażania wstydu w języku słowackim. Studium obejmowało płaszczyznę etymologiczną, leksykograficzną oraz pragmatyczną. Z kolei problem wykładników emotywności tekstów literackich i językowe sposoby ekspresji uczuć w ujęciu kontrastywnym rosyjsko-polskim zaprezentowała prof. dr hab. Zofia Czapiiga (Rzeszów, Polska). Omawiane były m.in. interiekcje jako emocjonalnie najsilniej nacechowane nośniki siły illokucyjnej, reduplikacja leksyki ematywnej, grup wyrazowych

i zdań oraz intonacja wykrzyknikowa. Prof. Jens Haugan (Hamar, Norwegia) przedstawił związek emocji ze strukturą gramatyczną w języku norweskim, natomiast prof. Ole Karlsen (Hamar, Norwegia) skoncentrował się na specyfice narracji emocjonalnej w poezji norweskiej.

Obrady kolejnego dnia rozpoczęło wystąpienie prof. dr hab. Vladimira Dubichinskiego (Charków, Ukraina) dotyczące sposobu oznaczania leksyki nacechowanej emocjonalnie w pracach leksykograficznych. Okazuje się, że istnieje duża różnorodność takich kwalifikatorów, a niektóre z nich współwystępują z kwalifikatorami sygnalizującymi zabarwienie stylistyczne. Z kolei prof. dr hab. Władimir Miedwiediew (Moskwa, Rosja) przedstawił emocjonalne i ekspresywne aspekty transformacji międzyjęzykowych w utworach autorów dwujęzycznych. Ciekawe ilustracje materiałowe pochodziły z tłumaczeń powieści *Jud Süß* Liona Feuchtwangera. Referat dr hab. Svetlany Nevzorowej, prof. US (Szczecin, Polska) poświęcony był metaforom nacechowanym emocjonalnie, niezwykle aktywnym przy opisie emocji i uczuć, natomiast dr Agnieszka Lis-Czapiga (Rzeszów, Polska) scharakteryzowała sposoby prezentacji emocji w liryce Siergieja Makowskiego — rosyjskiego poety emigracyjnego.

W dalszej części obrad dr hab. Andrzej Sitarski, prof. UAM (Poznań, Polska) zaprezentował emocjonalizmy występujące w polskim tłumaczeniu poezji Vladimira Niekklajewa *Listy do Violi*, skupiając się na roli, jaką te środki wyrazu pełnią w wartościowaniu rzeczywistości. Korpusowemu badaniu słownictwa barw o nacechowaniu emocjonalnym poświęcone było wystąpienie dr hab. Danuty Stanulewicz, prof. UG (Gdańsk, Polska). Autorka szczególną uwagę zwróciła na związki frazeologiczne zawierające nazwy kolorów pola „czerwień” (czerwony, rudy, purpurowy itd.) oraz na błędy w łączliwości związków wyrazowych wynikające z niewiedzy użytkowników języka (czerwony jak burak cukrowy).

Kolejny referat dotyczył symboli uczuć, których podstawą są nazwy kwiatów. Dr hab. Halina Chodurska, prof. UP (Kraków, Polska) dokonała analizy *Mowy kwiatów* Ferdynanda Neya — dzieła o niezwykle znaczeniu dla badaczy języka polskiego i polskiej kultury, gdyż opartego tylko i wyłącznie na polskich tekstach i podaniach. Prof. dr hab. Ewa Komorowska (Szczecin, Polska) przedstawiła językowe wykładniki miłości w wybranych utworach literatury rosyjskiej. Przeprowadzona analiza pozwoliła wyróżnić miłość niespełnioną, miłość cielesną i duchową, miłość jako fatum, miłość niedojrzałą oraz miłość jako prozę życia. Zgoła odmienne spektrum uczuć omówiła dr Barbara Podolak (Kraków, Polska), która poświęciła swoje wystąpienie opisowi baszkirskich emocji, zwłaszcza sposobom wyrażenia braku szczęścia. Autorka wykazała daleko idącą zależność pomiędzy historią tego narodu i językowymi sposobami wyrażania analizowanych emocji. Niezwykle ważną rolę w tym społeczeństwie w przekazywaniu i okazywaniu uczuć odgrywają klanowi bardowie — *sesen* — będący nie tylko wyrazicielami uczuć zaklętych w pieśniach, lecz także powiernikami kultury i historii grup, do których

należą, a w ich pieśniach przebrzmiewają opowieści, budzące emocje słuchaczy, niewyrażane na co dzień w ich języku.

Ciekawy materiał do opisu w każdym języku stanowią związki frazeologiczne. Dr hab. Ewa Młynarczyk, prof. UP (Kraków, Polska) zajęła się polskimi frazeologizmami nazywanymi uczucia. Na przykładzie zwrotu „wpadać w szewską pasję” przedstawiona została zarówno prawdopodobna motywacja powstania tego połączenia wyrazowego, jego słownikowo utrwalone znaczenie, jak również niezwykle żywe procesy uaktualniania znaczenia, które można obecnie zaobserwować, zwłaszcza w sferze marketingu i reklamy, gdzie pojawiły się niestandardowe połączenia wyrazowe o pozytywnym nacechowaniu (np. „robić coś z szewską pasją” – „robić coś z zapalem”). Analizy najnowszych frazeologizmów nazywających emocje w języku polskim dokonała dr hab. Jolanta Ignatowicz-Skowrońska, prof. US (Szczecin, Polska). Zwraca uwagę fakt, że obecnie słowniki notują znikomą liczbę nowych połączeń wyrazowych o nacechowaniu emocjonalnym, zwłaszcza w porównaniu z poprzednim okresem. Autorka podkreśliła także, iż zdecydowana większość opisywanych zwrotów ma znaczenie negatywne, a wiele z nich wywodzi się z języka angielskiego.

Dr hab. Hanna Pułaczewska, prof. US (Szczecin, Polska) przedstawiła zebrany materiał dotyczący podstawy paradoksalnej prozodii semantycznej niektórych intensyfikatorów przymiotnikowych i przysłówkowych. Autorka poświęciła szczególną uwagę tworzeniu par o silnej wartości pozytywnej, powstawaniu połączeń z pominiętym przymiotnikiem oraz asymetrii percepcji negatywnego/pozytywnego postrzegania.

Kolejne referaty dotyczyły języka norweskiego. Prof. dr hab. Harald Nilsen (Szczecin, Polska; Nesna, Norwegia) oraz mgr Ewa Jarvoll Nilsen (Szczecin, Polska) na przykładzie analizy opowiadania Knuta Hamsuna *Ringen* omówili sposoby wyrażania emocji w języku norweskim. Zaprezentowane zostały sposoby werbalizacji oraz kontekst kulturowy emocji towarzyszących zaręczynom, a następnie stopniowemu rozpadowi związku, aż do zerwania zaręczyn. Natomiast prof. Roald Larsen (Tromsø, Norwegia) przedstawił złożony językowy obraz „obcego”. Badanie zostało oparte na północnorweskich legendach i podaniach dotyczących Czudów – grupy na tym terenie obcej kulturowo i etnicznie, których kojarzono zarówno z bestialstwem, barbarzyństwem, grabieżami, jak i z pracowitością i spokojem.

Rodzaje i funkcje wulgaryzmów w języku szwedzkim używane w grupach wielokulturowych omówiła prof. dr hab. Dorota Tubielewicz Mattsson (Sztokholm, Szwecja). Szczegółowej analizie zostały poddane wulgarne określenia używane przez członków obcych subkultur młodzieżowych wobec rodowitych Szwedów. W efekcie pojawienia się takich określeń nakręcana jest spirala nieufności, wściekłości i agresji pomiędzy nadawcami i odbiorcami.

Językowi niemieckiemu w porównaniu z językiem polskim poświęcone było wystąpienie dr hab. Jolanty Mazurkiewicz-Sokołowskiej, prof. US (Szczecin, Polska), która przedstawiła zjawisko wyrażenia emocji za pomocą

przymków w języku polskim i niemieckim. Z kolei prof. Karin Weise (Rostock, Niemcy) na przykładzie analizy utworu angolskiego pisarza Ondjaki (właśc. Ndalú de Almeida) *Bom dia camaradas* przedstawiła sposoby językowego wyrażenia uczuć w języku portugalskim używanym w Angoli. Złożone emocje towarzyszące wspomnieniom z trudnej dla autora historii jego narodu przekazywane są w sposób prosty i naiwny, charakterystyczny dla stylu dziecięcego.

W ostatniej części piątkowych obrad zaprezentowane zostały referaty dotyczące emocji w różnych językach i kulturach: m.in., angielskiej, francuskiej, rosyjskiej i polskiej. Dr hab. Anna Krzyżanowska (Lublin, Polska) porównała sposoby konceptualizacji „smutku” w języku polskim i francuskiego „tristesse”. Studium lingwistyczno-kulturowe ujawniło ciekawe różnice w postrzeganiu opisywanego zjawiska w polsko- i francuskojęzycznej grupie kulturowej, prowadzące do konkluzji, że nie mogą one być traktowane jako ekwiwalenty tłumaczeniowe. Wystąpienie dr hab. Beaty Kędzia-Klebeko, prof. US (Szczecin, Polska) dotyczyło emanacji emocji w powieści Niny Bouraoui *La voyageuse interdite*. Przepelniony przejmującymi opisami uczuć utwór jest głosem autorki domagającej się wolności dla kobiet w Algierii. Dr Artur Czapiga (Rzeszów, Polska) omówił proces emotywizacji wypowiedzi na przykładzie replik aprotatywnych w języku polskim, rosyjskim i angielskim. Badanie zostało przeprowadzone w świetle teorii aktów mowy.

Pragmalingwistyczna analiza *Zwiastowania* Pietera Paula Rubensa była podstawą opisu w referacie dr Anny Pięcińskiej (Szczecin, Polska). Szczegółowo omówiona została perswazja barokowa, prowadzonym rozważaniom dotyczącym wyrażania emocji towarzyszyła prezentacja omawianych dzieł mistrza.

W sobotę (11.06.2016), w czwartym dniu konferencji, obrady rozpoczęło wystąpienie poświęcone emocjom dziecka jako strony lub uczestnika postępowania cywilnego. Dr hab. Kinga Flaga-Gieruszyńska, prof. US (Szczecin, Polska) przedstawiła obecną sytuację dzieci w polskim sądownictwie: zarówno założenia teoretyczne pracy z dzieckiem, jak i stan rzeczywisty oraz postulaty dalszej ewolucji systemu w kierunku uwzględnienia bezpieczeństwa emocjonalnego niepełnoletnich uczestników rozpraw sądowych. Dr hab. Barbara Stawicka-Pirecka, prof. UAM (Poznań, Polska) przybliżyła zagadnienia śmierci i obcości, piękna i zachwytu w twórczości dwóch baskijskich poetów Harkaitza Cano i Rikarda Arregi. Poetów głęboko interkulturowych, których trudno jednoznacznie przydzielić do konkretnej grupy czy szkoły, określanych jako artystów w stanie podróży kulturowej. Z kolei emocjonalności poezji hiszpańskiej poświęcone było wystąpienie dr Santy Ferretti (Szczecin, Polska). Jako najważniejsze tematy utworów nacechowanych emocjonalnie zostały wymienione miłość (zarówno ziemską, jak i boską), śmierć (wraz ze świadomością jej nieuniknionego charakteru, jak i strachem przed nią) oraz natura (zwłaszcza jako bujne krajobrazy stanowiące tło dla spotkań zakochanych).

SPRAWOZDANIA

W końcowej części obrad dr hab. Ewa Stala, prof. UJ (Kraków, Polska) mówiła o liryce tanga, o emocjach związanych z tym tańcem, jego historii i ewolucji. Dr hab. Roman Gawarkiewicz (Szczecin, Polska) zaprezentował emocje w polskich, niemieckich i rosyjskich autostereotypach. Dr hab. Barbara Rodziewicz (Szczecin, Polska) na przykładzie wzruszenia, uszcześliwienia i niepokoju przedstawiła wartości emocjonalne w perspektywie psycholingwistycznej, natomiast referat dr Aleksandry Klich (Szczecin, Polska) dotyczył emocji stron procesu cywilnego na sali sądowej.

Wszystkie wystąpienia cechowało interesujące podejście do omawianego na sympozjum zagadnienia oraz wysoki poziom merytoryczny, natomiast różnorodność dziedzin badań reprezentowanych przez zebranych naukowców zaowocowała interdyscyplinarnością tego spotkania i pozwoliła spojrzeć na emocje z nowej perspektywy, a każdy z prelegentów mógł poszerzyć swój warsztat metodologiczny o wartościowe elementy dziedzin pokrewnych. Zaangażowanie uczestników w wymianę doświadczeń widoczne było zwłaszcza podczas ożywionych dyskusji w trakcie obrad, jak i w podczas późniejszych rozmów. Zaprezentowane referaty doczekają się publikacji w monografii tematycznej, którą organizatorzy planują wydać do końca bieżącego roku.